อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นายคร้าม จันทรนัส

วัดมกุฏกษัตริยาราม

วันเสาร์ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๑๕

"คุณแม่คร้าม จันทรนัส"

ชาตะ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๒ ปีกุล

มรณะ ๒๑ พฤจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ ปีกุล

ศิริรวมอายุได้ ๗๓ ปี

คุณแม่คร้าม จันทรนัส

เป็นบุตรีนายนวล และนางกิมไล้ จันทรนัส เกิดที่ตำบลประเวศน์ อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร เมื่อ ปี กุน พ.ศ. ๒๔๔๒ เมื่อย่างเข้าวัยอันควร ได้ทำการสมรสเมื่อ ปี ๒๔๖๒ หลังจากนั้นได้อพยพครอบครัวไปเปิดการค้าทางย่านเทเวศน์ ทำการค้าสุราอาหาร และเครื่องดื่มต่าง ๆ คือ "ส. พาณิชย์" จนปัจจุบันนี้ ด้วยความวิริยะและอดทน กิจการค้าจึงได้เจริญยั่งยืนสืบต่อมา แม้ว่าบางโอกาสจะต้องมรสุม และการเศรษฐกิจ ทำให้ชงักไปบ้าง แต่ก็ได้พ้นผ่าอุปสัคตลอดรอดฝั่งมาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนโดยแท้ ด้วยความซื่อสุจจริตต่อลูกค้า ร้านแม่คร้ามจึงเป็นที่รู้จักของคนเก่า ๆ ในละแวกนั้นเกือบทุกคน ข้าราชการผู้ใหญ่ไม่ว่าทหารหรือพลเรือน ในถิ่นใกล้เคียง เลิกงานแล้วตอนเที่ยงหรือตอนเย็น มักนิยมร้านแม่คร้ามเป็นที่ชมรมพบปะเฮฮากันเป็นนิจ เพราะในสมัย ๔๐–๕๐ ปีก่อน ร้านสองประเภทนี้มีกันน้อย ไม่รุ่งเรืองหนาตาเยี่ยงปัจจุบัน

นอกจากทางบางลำภู แล้ว ทางเทเวศน์มีร้านแม่คร้าม แห่งเดียว ที่จัดว่าอยู่ในคั่นพอใช้และเรียบร้อยพอสมควร คนไทยที่ทำการค้าตลอดรอดฝั่งมาได้ถึงห้าสิบปี ในถิ่นเดียวที่เดียวไม่เคยโยกย้ายไปไหน. โดยฉะเพาะเป็นผู้หญิงด้วยแล้ว ถ้าไม่อดทนและซื่อตรงอย่างเอกในการทั้งปวง ก็คงไม่ยั่งยืนมาได้ถึงขนาดนั้น นับว่าเป็นตัวอย่างที่หาไม่ง่ายนักในปัจจุบันนี้ หรือจะพูดว่าแม่คร้ามมีชีวิตเกิดมาเพื่อค้าขายโดยแท้ ลูกค้าทุกคนที่เข้าร้าน แม้จะไม่มีการซื้อหา เพียงแต่เข้าไปนั่งพัก ก็จะได้รับการต้อนรับเป็นกันเองตลอดเวลา ทำการค้าอยู่เทเวศน์ติดต่อกันมา ถึง ๕๐ ปี จัดว่าเป็นคนเก่าแก่ในถิ่นนั้นได้คนหนึ่ง

ในเรื่องการกุศล แม้ว่าจะไม่มีโอกาสไปวัดฟังธรรมได้บ่อยครั้ง แต่ก็ได้บริจาคปัจจัยเป็นทานเนืองนิตย์ ใครบอกบุญเรี่ยไรมากน้อยเพียงใดไม่เคยขัด ถือเป็นความจำเป็นจะขาดมิได้ ทั้งได้สั่งลูก ๆ ให้ถือปฏิบัติเยี่ยงนั้นทุกคน เนื่องจากได้ตรากตรำธุระการค้ามาเป็นเวลายาวนาน สุขภาพจึงทรุดโซมด้วยโรคภัยที่ไม่อาจจะ

หลีกเลี่ยงได้ ในระยะสิบปีหลังนี้จึงมอบกิจการให้ลูกดูแลแทนบ้าง โรคที่ว่านั้นคือเบาหวานและความดันเลือดสูง แม้จะรักษาเยียวยาอย่างไรก็เพียงแต่ทรง ๆ ทรุด ๆ อยู่อย่างนั้น มาในระยะสองปีหลังนี้อาการของโรคกำเริบยิ่งขึ้น จึงได้หยุดธุระการงานโดยเด็ดขาด มอบให้ลูก ๆ ดำเนินงานแต่ฝ่ายเดียว ตั้งหน้ารักษาตัว แม้กระนั้นก็หาได้ทุเลาขึ้นเท่าไรไม่ ซ้ำร้ายมีโรคหัวใจแซกซ้อนขึ้นมาอีก คอยซ้ำเติมอยู่ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้วาระสุดท้ายก็มาถึง ตอนดึกประมาณ ๔.๓๐ น. วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ คุณแม่คร้ามก็สิ้นกรรมที่บ้านด้วยอาการสงบ ยังความอาดูรให้แก่ลูก หลานญาติมิตรเป็นอย่างยิ่ง

แม่คร้าม มีบุตร ซึ่งเป็นหญิงทั้งหมด เพียงสามคน คือ

คนโต	นางสุรี จันทรมนัส
คนรอง	เป็น ด.ญ. ถึงแก่กรรมตอนยังเล็ก
คนสุดท้อง	นางนงลักษณ์ อุดมศิลป์

คำไว้อาลัยจากลูก

ตอนเป็นเด็กแดงๆเมื่อยังไม่รู้ความนั้นเหตุการณ์เป็นอย่างไรหาทราบไม่ แต่พอจำความได้ก็เห็นว่าแม่เปิดร้านค้าขายสุราอาหารอยู่เชิงสพานเทเวศร์ มีแขกเหรือทุกประเภทมาอุดหนุนมิได้ขาด ส่วนมากมักจะเป็นขุนนางข้าราชการ แม่ได้เชื้อเชิญและต้อนรับลูกค้าทุกชั้นด้วยอัชฌาสัยเป็นไมตรีต่อทุกคน โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยตั้งแต่เช้าตรู่จนเย็น ถึงค่ำคืน เกือบทุกคืน พอลูก ๆ ยังเล็ก นอกจากไม่อาจช่วยแบ่งเบางานของท่านได้แล้ว ยังหาเรื่องจุกจิกซุกซนให้แม่ต้องกังวลมิได้ขาด แต่แม่ก็อดทนมิได้บ่นหรือแสดงอาการเหน็ดเหนื่อย ให้ลูกเห็น หรืออารมณ์เสียถึงเฆี่ยนตีลูกให้เจ็บตัวก็ไม่เคย

การขายสุรา เป็นการค้าที่ต้องผจญกับอารมณ์ของลูกค้าที่เป็นคอสุรานานาชนิด มีแต่ความวุ่นวาย บางครั้งก็อันตราย เมื่อเหล้าเข้าปาก คอสุราทั้งหลายย่อมแสดงอาการแปลก ๆ ได้หลายอย่าง แม้แต่ความลับสุดยอดซึ่งในยามปกติไม่อาจพูดได้ แต่เมื่อเมาเข้าแล้ว ก็ไม่เป็นความลับ ด้วยเหตุนี้ แม่ย่อมได้ยินได้ฟังเรื่องราว และ

ประสพการณ์แปลกๆ ของชีวิตคน และสังคมในแง่ต่างๆ ทั้งชั่วและดี แต่แม่ก็วางตัวได้เหมาะสม ไม่ทำตัวให้เป็นพิษเป็นภัยต่อใคร เหตุนี้ร้านค้าของแม่จึงเป็นที่นิยมของผู้ใหญ่ทั่วไปในยุคนั้น และสืบเนื่องต่อมาถึงปัจจุบัน

เมื่อลูกๆโตขึ้น พอช่วยแบ่งเบาภาระของแม่ได้ แต่แม่ก็ยังไม่วางมือ แม้ลูกจะโตจนรับผิดชอบตัวเองได้แล้ว แม่ก็ยังเห็นลูกเป็นเด็กอยู่เสมอ เพราะความเคยชินที่แม่ต้องทำงานมาตั้งแต่สาวจนแก่ การใดที่สำคัญ ๆ แม่จึงมักยื่นมือทำเสียเองเป็นส่วนมาก ด้วยเกรงจะทำพลาด และไม่อยากให้ลูกเหน็ดเหนื่อย ก่อนๆนี้ลูกเคยนึกน้อยใจ ว่าแม่ไม่ไว้วางใจและเห็นเป็นเด็กอยู่เสมอ แต่เมื่อมามีลูกของตัวเอง จึงสำนึกได้ว่า แม่รักลูกอย่างเหลือเกินรักอย่างแทบไม่มีใครเหมือน สำนึกได้เมื่อตอนที่แม่ใกล้จะจากไปแล้ว พ่อนั้นเป็นแรงดันให้ลูกเกิด แต่เมื่อเกิดแล้วแม่นั้นเป็นผู้ดูแลให้มีชีวิตรอด และสร้างสรรให้เจริญเติบโตจนได้ออกเรือนเป็นหลักเป็นฐาน ลูก ๆ ออกเรือนแล้วแม่ก็ยังเป็นห่วงใย เกรงจะลำบาก จึงต้อง

ติดตามไปอยู่กับลูกๆ คอยคุ้มครองดูแลให้ความอบอุ่นแก่ลูกทุกคน จนถึงวาระสุดท้ายที่ท่านจากไป ในระยะสิบปีหลังนี้ สุขภาพของแม่ทรุดโซมไปมาก ด้วยโรคความดันเลือดสูง และเบาหวาน จึงมอบให้ลูกเป็นหูเป็นตาดูแลร้านค้าแทน ตัวท่านพักรักษาตัวอยู่บ้าน แม้กระนั้นก็ยังไม่วาย นั่งรถไปดูร้านไปดูลูกแทบทุกวัน พอให้ได้เห็นนิด ๆ หน่อย ๆ ก็ยังดีแล้วกลับบ้าน ด้วยความรักและห่วงใย กลับบ้านแล้วถึงเย็นค่ำเห็นลูกยังไม่กลับจากร้าน ก็เกิดความกังวล ต้องคอยชะเง้อ และฟังเสียงที่หน้าประตูบ้าน นั่งคอยจนกว่าลูกจะกลับ เห็นกลับแล้วก็สบายใจ แม่ได้ปฏิบัติเช่นนี้อยู่ทุก ๆ วัน เป็นเดือน เป็นปี ถึงสิบปี จนถึงวาระสุดท้าย บัดนี้ลูกกลับจากร้านไม่ได้เห็นแม่ออกไปรับหน้าประตูบ้าน ไม่มีใครให้ความอบอุ่นแก่ลูก ๆ เยี่ยงแม่อีกแล้ว ห้าสิบปีที่แม่ทำการค้า เท่ากับห้าสิบปีของอายุลูก ๆ ทั้งแม่และลูก ๆ ไม่เคยจากกันเลย แม้จะเป็นเพียงอาทิตย์หรือเป็นเดือน ออกเรือนมีครอบครัวแล้วต่างก็ยังอยู่กับแม่

เห็นหน้ากันทุกวัน เมื่อแม่ต้องจากไปลับไม่กลับมาอีกแล้วเช่นนี้ ย่อมเป็นความอาลัยที่ลูกไม่อาจบรรยายให้เห็นภาพพจน์ได้ถูกต้องว่าหนักหน่วงเพียงไร

แม่ได้ป่วยกระเสาะกระแสะด้วย เบาหวาน และความดันเลือดสูง มานานได้เยียวยารักษาอย่างดีมาตลอดเวลา แต่อาการแสดงออกในทางหนักเมื่อประมาณปีเศษมานี้ พร้อมกับโรคหัวใจแซกซ้อนเป็นครั้งคราว แต่ก็ได้บำบัดในทางยาอย่างดีที่สุด อาการส่อว่าจะหายแน่นอน เพราะก่อนจะจากไปเพียงสองวัน ก็ยังพูดคุยทำอะไร ๆ ได้เหมือนคนปกติทุกอย่าง แต่หลังจากนั้นแล้วได้ล้มเจ็บลงอีกเกิดโรคแซกทางหัวใจ ทุกคนได้เฝ้าพยาบาลจนถึงวาระสุดท้าย คือประมาณ ๔.๐๐ น. ของวันที่ ๒๑ พ.ย. ๑๔ ท่านก็ได้สิ้นลมที่บ้าน ด้วยอาการสงบ เหมือนคนนอนหลับไปเฉย ๆ

ลูก ๆ จะโศรกเศร้าเพียงไรท่านก็ได้จากไปแล้วเป็นการจากชั่วนิรันดร์ โดยนึกเสียว่าท่าน "ไปดี" เพราะเท่าที่ลูก ๆ ทราบ แม้ท่านจะไม่ได้ประกอบกุศลกรรมไว้มากมาย เยี่ยงนักบุญทั้งหลายก็ตาม แต่กรรมในทาง

ชั้นนั้นแทบไม่ได้ประกอบเลย ถ้าจะมีก็คงเป็นส่วนน้อยมาก ขอให้กุศลบารมีที่แม่ได้เคยทำไว้ และซึ่งเป็นส่วนที่ลูกๆ ได้เคยทำไว้จากอดีตถึงปัจจุบัน และซึ่งอาจจะทำต่อไปในอนาคตนั้น โปรดดลบรรดาลให้วิญญาณของแม่ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพนั้นด้วยเถิด

จาก ลูก

การอธิษฐาน คือ การตั้งจิตและสำรวมใจให้แน่วแน่ ให้มีอารมณ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่าน เพื่อให้เกิดพลังจิตมุ่งไปยังผู้ที่เราจะอุทิศส่วนบุญให้ พร้อมทั้งกล่าวคำอธิษฐาน ผลบุญก็จะสำเร็จแก่ผู้นั้นสมประสงค์

ปัจจุบันนี้ ยังมีผู้ที่ไม่เข้าใจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับพิธีบุญต่าง ๆ อยู่มาก อาทิเช่น เมื่อทำบุญตักบาตรในตอนเช้าแล้ว ไม่ทราบว่าจะใช้คำอธิษฐานอย่างไร หนังสือนี้จะรวบรวมคำอธิษฐาน สำหรับใช้ประกอบการทำบุญในวาระต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับพุทธศาสนิกชนใช้ปฏิบัติ

(ก่อนอธิษฐานสิ่งใดควรเริ่มต้นภาวนา)

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โนภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสิกะสาฏิกานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ วัสสิกะสาฏิกานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายเสนาสนะ

อิมานิ มะยัง ภันเต เสนาสะนานิ ยาคะตานา-คะตัสสะ จาตุทิสัสสะ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ เสนาสะนานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกายสงฆ์ไทย)

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ (๓ หน)

คำถวายผ้ากฐิน (แบบธรรมยุต)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปฏิคคเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยัง ภันเต จีวะรานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุ สังโฆ เอตานิ จีวะรานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายสลากภัต

เอตานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเน ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายเภสัช (ยาแก้ไข้)

อิมานิ มะยัง ภันเต คิลานะปัจจะยะเภสัชชะปริกขารานิ อิธะ อาเนตะวา ฐปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะนิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อินามิ คิลานะปัจจะยะเภสัชชะปะริกขารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากังทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายศาลา

มะยัง ภันเต อิมัง สาลัง ธัมมะสะภายะอุททิสสะ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเตสังโฆ อิมัง ธัมมะสะภาสาลัง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากังทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายกุฏี

อิมัง มะยัง ภันเต เอกัง กุฏิง ภิกขุสังฆัสสะนิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมัง กุฏิงปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ

(ถ้าหลายหลังคำอ่านว่า "อิมัง" เปลี่ยนเป็น "อิมา" "กุฏิง" เป็น "กุฏิโย" ส่วน "เอกัง" ตัดทิ้ง)

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปีตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง หิตายะ สุขายะ

คำถวายผ้าไตรอุทิศแก่ผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ติจีวะรานิ อัยยัสสะ เทมะ สาธุ โน ภันเต อะยัง ติจีวะระปูชาวิปาโก อัมหากัง มาตาปีตุอาทีนัง ญาตีนัง กาละกะตานัง สังวัตตะตุ อัมหากัง มาตาปีตุอาทะโย ญาตะกา ทานะปัตติง ละภันตุ อัมหากัง เจตะสา

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

อิทัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยะ สิญจิตัง อะโหสิกัมมัง

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

อะวัสสัง มะยา มะริตัพพัง

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามะรูปั้ง อะนิจจัง นามะรูปั้ง ทุกขัง นามะรูปั้ง อะนัตตา

คำภาวนาเวลาเผาศพ

อะยัมปิ โข เม กาโย เอวัง ภาวี เอวัง ธัมโม เอวัง อะนะตีโต

คำแปล คำถวายทานต่าง ๆ

คำแผ่เมตตา

ขอสรรพสัตว์ จงเป็นผู้ไม่มีเวร จงไม่เบียดเบียนกัน จงเป็นสุข ๆ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ทั้งสิ้นเถิด

คำถวายข้าวบูชาพระพุทธ

ข้าพเจ้า ขอบูชาข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับ และน้ำอันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า

คำลาข้าวพระพุทธ

ข้าพเจ้าขอส่วนเหลือที่เป็นมงคล

คำอธิษฐานเวลาทำบุญ

ขอให้ทานที่ข้าพเจ้าถวายดีแล้วนี้ จงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหมดความเศร้าหมองใจเถิด

คำถวายข้าวสาร

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายข้าวสาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับข้าวสาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายข้าวสงฆ์ (สังฆทาน)

ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายภัตตาหารทั้งหลายเหล่านี้ กับทั้งแกงและกับ น้ำปานะและยา แก่พระภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเป็นประธานในที่นี้ (ว่า ๓ หน)

คำถวายสังฆทาน

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝนกับทั้ง บริวาร ทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายเสนาสนะ

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบถวายเสนาสนะทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์จตุรทิศ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มา ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับเสนาสนะเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกายสงฆ์ไทย)

ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายผ้าจีวรเพื่อกฐิน กับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์ (ว่า ๓ หน)

คำถวายผ้ากฐิน (แบบธรรมยุต)

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายถวายผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐินกับทั้งบริวารนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย รับแล้วจงกราลด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้าป่า

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายจีวรเหล่านั้น แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับจีวรเหล่านั้น เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายทานสามัญ

ขอให้ทานของข้าพเจ้านี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้น ขอญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้นของข้าพเจ้า จงได้รับส่วนแห่งทานนี้ตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด

คำถวายสลาก

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบถวายสลากภัต กับทั้งบริวารเหล่านี้ซึ่งนำมาตั้งไว้ ณ ที่นี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับสลากภัต กับบริวารเหล่านี้เพื่อประโยชน์ และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายสลากภัต

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายอันตั้งไว้ ณ ที่โน้นแด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายนั้น เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายเภสัช (ยาแก้ไข้)

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอมอบถวายยาแก้ไข้ซึ่งได้นำมาตั้งไว้ ณ ที่นี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับยาแก้ไข้เหล่านี้เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายศาลา

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายศาลาหลังนี้แก่พระสงฆ์ อุทิศเป็นธรรมสภา ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับธรรมสภาศาลาหลังนี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายกุฎี

ข้าแด่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอมอบถวายกุฎีหลังนี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับกุฎีหลังนี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

ข้าแด่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้นด้วย (ที่ละโลกนี้ไป) ตลอดกาลนาน เทอญ

คำถวายผ้าไตรอุทิศแก่ผู้ตาย

ข้าแด่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถวายจีวรเหล่านี้แก่พระเป็นเจ้า ขอผลแห่งการบูชาด้วยไตรจีวรนี้ จงสำเร็จ แก่บิดามารดา และญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าผู้ล่วงลับไปแล้ว และจงได้รับส่วนแห่งทานตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

ขอศพนี้ จงให้อโหสิกรรม เหมือนน้ำที่ข้าพเจ้าได้รดแล้วนี้เถิด

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

เราก็จะต้องตายแน่ทีเดียว

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามรูป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน

คำภาวนาเวลาเผาศพ

กายของเรานี้ ต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน มีอย่างนี้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้

คำอาราธนาศีล ๕ (และ ศีล ๘)

ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอสมาทาน ศีล ๕ ประการ (หรือ ๘ ประการ) กับทั้งพระไตรสรณาคมน์ (เพื่อประโยชน์จะรักษาต่าง ๆ กัน)

คำอาราธนาพระสวดมนต์

ขอพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย จงสวดพระปริตอันเป็นมงคล เพื่อจะป้องกันความพิบัติ และเพื่อจะให้สำเร็จสมบัติทั้งปวงแล เพื่อจะให้ความทุกข์ ภัย และโรคทั้งสิ้นพินาศไป ฯ

มารยาทและพิธีการบางอย่าง เกี่ยวกับการทำบุญ

ผู้เขียนได้สังเกตุเห็นการสับสน เรื่องมารยาทและพิธีการทั้งทางโลกและทางธรรม ปรากฏว่าบางหมู่บางคณะยังประพฤติกันไม่ถูกต้อง อาจจะเพราะไม่ทราบหรือทราบแต่ขี้เกียจทำ หรืออื่น ๆ ก็ได้ ถ้าได้ทราบแล้วประพฤติให้ถูกต้อง เป็นระเบียบเดียวกันจะเป็นสิ่งน่าดู น่าเลื่อมใสหาน้อยไม่ ผู้เขียนใคร่ขอยกตัวอย่างมาให้ดูเพียงบางประการ เท่าที่ต้องทำกันอยู่เป็นประจำเท่านั้น

๑ **ลักษณะเบ็ญจางคประดิษฐ** การกราบพระหรือสิ่งสักการะบูชาอื่นๆ ถือเป็นกิริยาการเบื้องต้น ที่สมควรรู้ เป็นเครื่องแสดงออกว่าบุคคลผู้กระทำนั้นมีหรือไม่มีพื้นภูมิแค่ไหนเพียงใด เช่น

วิธีกราบพระหรือสงฆ์ ผู้ชายให้นั่งกระโหย่งคุกเข่าตั้งตัวตรงหรือเรียกว่าท่า "เทพนม" ส่วนผู้หญิง ให้นั่งคุกเข่าราบกับพื้นให้ปลายเท้าเหยียดออกด้านหลัง เรียกว่าท่า "เทพธิดา" เสร็จแล้วทั้งผู้หญิงหรือผู้ชายมือทั้งสองประณมนิ้วเหยียดชิดเรียบเสมอกัน ยกตั้งอยู่ระหว่างกลางอก นี่เป็นจังหวะที่ ๑ เมื่อจะกราบ ให้ยกมือทั้งสอง

ที่ประนมอยู่นั้น ขึ้นถึงหน้าผาก ปลายนิ้วมือจดไรผมแล้ว ก้มหน้าลง พร้อมกับเสือกมือทั้งสองลงถึงพื้น แบมือห่างกันเท่าระยะฝ่ามือ ศอกทั้งสองกางออกคร่อมเข่าทั้งสอง หน้าจดพื้นระหว่างมือทั้งสองหลังแอ่นราบ นี่เป็นจังหวะที่ ๒ เมื่อเงยให้ลำตัวขึ้นตั้งตรงพร้อมกับชักมือทั้งสองให้มาอยู่ในท่าจังหวะที่ ๑ ถ้าจะกราบให้ครบ ๓ ครั้ง เมื่อเงยลำตัวตรง มือทั้งสองไม่ต้องพักตามจังหวะที่ ๒ ให้ยกผ่านขึ้นจดหน้าผากแล้วก้มกราบเลยทีเดียว เมื่อครบ ๓ ครั้งจึงพักมืออยู่ในจังหวะที่ ๑ กราบอย่างนี้ตรงกับแบบที่เรียกว่า "เบ็ญจางคประดิษฐ"

ส่วนวิธีนี้ก้มกราบ แล้วยกมือขึ้นเล็กน้อย เอาฝ่ามือประกบกันและแบออก สลับกันจนครบ ๓ ครั้งนั้นเรียกว่า "ท่ากอบ" ไม่ถูกวิธี

วิธีกราบฆราวาสทั่วไปตลอดถึงอัฐิและศพ ทั้งหญิงและชายใช้นั่งพับเพียบตามธรรมดา เวลากราบให้เอี้ยวตัวเฉียงก้มลง มือทั้งสองประณมชิดกันเสือกออกไปที่พื้น ตั้งไว้รับหน้าผากเวลาก้มลง ไม่ให้แบราบเหมือนกราบพระ และกราบเพียงครั้งเดียว ที่ผู้เขียนเห็นบ่อย

ครั้ง กราบกันถึง ๓ ครั้งก็มิไม่ถูกต้อง

๒ ความเข้าใจในเรื่องสวดมนต์ ส่วนมากยังไม่ใคร่เข้าใจกันดีและใช้กันสับสน ระหว่างคำว่า "สวดมนต์" หรือสวดพระพุทธมนต์ หรือคำว่า "เจริญพระพุทธมนต์" คำว่า "สวดมนต์หรือสวดพระพุทธมนต์" นั้น เป็นคำใช้ในทางลบคือทางเสื่อม หรือที่เรียกว่างาน "อวมงคล" เช่นงานสวดศพเป็นต้น

คำว่า "เจริญพระพุทธมนต์" นั้น เป็นคำใช้ในทางบวก คือทางเจริญรุ่งเรือง หรือที่เรียกว่างาน "มงคล" เช่นงานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานฉลองกฐิน ฯลฯ เป็นต้น

ในการนิมนต์พระสวดมนต์ หรือเจริญพระพุทธมนต์ คำที่สวดพระท่านต้องเพ่งใจมุ่งหมายอานิสงส์ให้เจ้าของงาน คือ "เจ้าภาพ" เป็นสำคัญ จึงสมควรที่เจ้าภาพต้องหาเวลาสงบใจ รับศีลรับพรจากพระสงฆ์ในพิธีด้วยความตั้งใจ มิใช่ปล่อยให้คนอื่นปฏิบัติหน้าที่แทนแล้วตนเองหลบเลี่ยงไปโวกเหวกอยู่ที่อื่น ครั้นถึงเวลาพิธีที่ "เจ้าภาพ" จะต้องปฏิบัติโดยฉะเพาะ เช่นถวาย

ปัจจัยไทยทานเป็นต้น ต้องเที่ยวตามหาตัวกันจ้าละหวั่น อย่างนี้จะเกิดสวัสดิ์มงคลแก่เจ้าภาพได้อย่างไร

ในพิธีการอย่างนี้ การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม ควรเป็นหน้าที่ของเจ้าภาพ จะต้องปฏิบัติได้เองโดยแท้ แต่เท่าที่สังเกตุ เจ้าภาพส่วนมากเกณฑ์คนแก่คนใช้ หรือศิษย์วัด มาทำหน้าที่อาราธนาแทน ตนเองแม้จะทำได้ก็ไม่ทำ หรือหากทำไม่ได้ ถ้าสนใจท่องบ่นไม่นานนักก็ย่อมทำได้ ควรถือว่าเป็นสัญญลักษณ์ของพุทธศาสนิกชนทั่วไป อันที่จริงไม่ใช่ของยาก เจ้าภาพควรปฏิบัติได้ทุกอย่างในหน้าที่เหล่านี้ และในการฟังพระท่านสวดหรือเทศน์ เจ้าภาพหรือแขกที่มาในงาน ควรสำรวมกายใจตั้งใจฟังด้วยอาการคารวะและสงบ ถึงแม้จะฟังออกหรือไม่ออก ก็ยังน่าดูและได้อานิสงส์บ้างไม่มากก็น้อย แต่เท่าที่สังเกต ทั้งเจ้าภาพและแขก ต่างแสดงอากัปกิริยาตามชอบใจ คุยกันจอแจ บางคนนั่งตัวงุ้มงอคอเอียง บ้างนั่งหลับตาลับประหงกก็มี นั่งเหม่อมองดูคนโน้นคนนี้ก็มี นั่งตัวตรงสำรวมก็มี ยิ่งการประณมมือดูสนุกใหญ่ ยกข้อมือขึ้นสูงบ้างต่ำบ้าง นิ้วมือประสานไขว้กันเป็นค้างถั่วก็มี ฯลฯ เรา

ส่วนมากเป็นชาวพุทธ ยิ่งจำเป็นที่ควรรักษาประเพณีของชาวพุทธ อย่าแสดงความไม่ไยดีต่อพิธีในสมาคมนั้น ๆ แม้ว่าจิตใจจะไม่เคารพนับถือต่อพิธีก็ตาม ก็ควรเคารพต่อสังคมอันมีเกียรตินั้นบ้าง

๓ การอาราธนาศีล และการกรวดน้ำ

ในงานอวมงคล เช่นงานสวดศพ หรือดิถีตรงกับวันตาย ฯลฯ พระท่านสวดไม่มีชุมนุมเทวดา ฉะนั้นเมื่ออาราธนาศีลแล้ว ไม่ต้องอาราธนาธรรม หรือพระปริตต่อ เพราะพระปริตนั้นใช้สวดสำหรับงานมงคลทั่วไปเท่านั้น

ในงานมงคล ซึ่งการสวดมีการชุมนุมเทวดาด้วย คือสวดพระปริตนั่นเอง เมื่ออาราธนาศีลแล้ว จึงต้องอาราธนาพระปริตต่อ

การกรวดน้ำ เห็นมีเป็นจำนวนมาก ที่ยังไม่เข้าใจและรู้ที่มาของการกรวดน้ำ เห็นเขาทำก็ทำตามกันไปผิดบ้างถูกบ้าง จึงใคร่ขอชี้แจงเป็นแนวทางโดยย่อว่า การกรวดน้ำ ให้เริ่มรินน้ำ ตอนพระเริ่มว่า "ยถา" เป็นต้น จนถึงตอนที่ท่านเริ่มรับสัพพีพร้อมกัน ก็ให้เลิกรินน้ำ

วางภาชนะที่ใส่น้ำ แล้วประณมมือจนกว่าพระท่านกล่าวอนุโมทนาจบ ในเวลาขณะรินน้ำนั้น จะว่าตามตำรากรวดน้ำบทใดบทหนึ่งก็ได้ หรือหากจำบทกรวดไม่ได้ ก็ให้นึกเอาตามความต้องการของตน เช่นว่า "ขออุทิศกุศลผลบุญที่ข้าพเจ้าได้บำเพ็ญนี้จงเป็นความสุขความเจริญแก่ (เอ่ยถึงผู้ตายที่เราทำบุญอุทิศให้) ในสัมปรายภพทุกประการ" ดังนี้ก็ได้ และผู้ที่กรวดน้ำ ต้องนำน้ำไปเทในที่สมควร เช่น โคนต้นไม้หรือพื้นดินสะอาด มีบางคนเข้าใจว่า ทำบุญแล้วไม่ต้องกรวดน้ำก็ได้ เพียงแต่นึกอุทิศส่วนกุศลในใจก็พอ อย่างนี้เขาเรียกว่า "กรวดแห้ง"

ประวัติที่มาของการกรวดน้ำนั้น ตามตำนานว่าเกิดในสมัยพุทธกาล คือตอนที่พระเจ้าพิมพิสารถวายเวฬุวันวิหาร (กุฏิทำด้วยไม้ไผ่ป่า) แก่พระพุทธเจ้า การจะยกกุฏิถวายและให้พระพุทธเจ้ารับด้วยพระหัตถ์ย่อมเป็นไปไม่ได้ จึงใช้น้ำสะอาดเทรดบนฝ่าพระหัตถ์พระพุทธองค์แทน คือใช้น้ำเป็นตัวแทนสิ่งของที่จะถวาย เป็นการแสดงมอบหมายสิ่งของนั้น ๆ ให้เป็นสิทธิแล้ว ต่อมาถึงการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ตาย บุญนั้นเป็นนามธรรมไม่มีรูปร่าง

และจับต้องไม่ได้ เลยยกเอาน้ำมาแทนบุญ ต้องกรวดน้ำ คือเทน้ำลงในภาชนะอันสมควร พร้อมกับเพ่งจิตใจถึงผู้ที่เรามุ่งหมาย จึงต้องเริ่มกรวดน้ำเวลาพระท่าน "ยถา" เพราะท่านกำลังจะกล่าวคำส่งเสริมให้เจตนาอุทิศได้สำเร็จสมประสงค์ร่วมกับเจตนาของเจ้าภาพ ส่วนการให้นำน้ำไปเทในที่สมควรนั้น ก็เพราะน้ำนี้แทนบุญแทนกุศล ไม่ใช่น้ำธรรมดาที่จะสาดทิ้งทั่ว ๆ ไป

อนึ่ง "การรับศีล" ก็เช่นเดียวกัน เมื่อตอนที่พระท่านให้ศีลแต่ละบท จะเป็นศีลห้าหรือศีลแปดก็ตาม สังเกตดูท่านสาธุชนที่ร่วมในพิธี ไม่ใคร่ออกเสียงดังรับตามท่าน แต่จะทำปากขมุบขมิบทำนองว่าในใจอะไรทำนองนั้น ซึ่งจะเนื่องจากอายหรือกลัวจะว่าคำบาลีไม่ได้อย่างท่าน ก็ไม่ทราบ ความจริงไม่ใช่บทยาก เพียงแต่ว่าดังๆ ตามท่าน ไม่ใช่เรื่องที่น่าอายอะไรเลย การรับศีลเพียงทำปากขมุบขมิบอยู่ในใจ พระท่านจะนึกอย่างไร การรับศีลออกเสียงดังเป็นอาการแสดงตั้งใจจริง พร้อมทั้งกายวาจาและใจ เป็นการเตือนให้สำนึกว่า เรากำลังรับศีลสมาทานศีล คือตั้งใจงดเว้นความชั่ว

๔ **การกราบพระพุทธปฏิมา และการกราบศพ** การได้รับเชิญไปร่วมฟังพระท่านสวดอภิธรรมศพ ได้สังเกตุบ่อยครั้ง แขกผู้ไปร่วมบางคนยังไม่เข้าใจในเรื่องการแสดงคารวะ คือได้เห็นผู้ไปเยี่ยมศพ เข้าไปคารวะศพด้วยอาการต่าง ๆ กัน คือมักตรงเข้าไปคำนับศพ เมื่อวางพวงมาลาแล้ว ทำไม่รู้ไม่ชี้กับพระพุทธรูป (ที่ประดิษฐานอยู่ข้างศพ)เสียเลยก็มีบางคนตรงเข้าหยิบธูปเทียนที่วางเตรียมไว้ จุดบูชาศพ แล้วกราบสามครั้งก็มี บางรายคำนับศพบูชาศพแล้วจึงหันไปกราบพระก็มี วิธีที่ถูกต้องนั้น เมื่อคำนับศพวางพวงมาลาแล้ว ต้องกราบพระพุทธปฏิมาก่อนด้วยอาการเบญจางคประดิษฐ์ครบ ๓ ครั้ง แล้วจึงหันไปทางศพจุดธูปบูชาเพียง ๑ ดอก แล้วกราบเพียง ๑ ครั้ง การกราบศพก่อนแล้วหันไปกราบพระพุทธปฏิมาทีหลัง เท่ากับเป็นการเทอดทูนศพเหนือพระพุทธเจ้า หาควรไม่

อนึ่ง ภาชนะที่จะใส่ของถวายพระนั้น ในงานของท่านผู้ดีมีอันจะกิน มักนำเครื่องเงินเครื่องทอง ที่เป็นภาชนะใส่น้ำเย็น หรือพานบุหรี่ หรือขันน้ำมนต์ มาใช้

ต้อนรับพระในพิธี เป็นการไม่สมควร เพราะเครื่องเงินเครื่องทองนั้น พระที่เคร่งครัดในวินัยจับต้องไม่ได้ เป็นอาบัติ ถ้าขืนนำมาใช้ ก็เท่ากับบังคับให้พระเป็นอาบัตินั่นเอง การทำสุกเอาเผากินใช้ของที่ไม่ถูกลักษณะ เช่นหม้อน้ำมนต์ ก็ต้องใช้ภาชนะที่นิยมว่าสำหรับทำน้ำมนต์เครื่องกรวดน้ำ ก็ต้องใช้ภาชนะที่ทำเพื่อกรวดน้ำ ผู้มักง่ายมักเห็นไม่สำคัญ ยิ่งการเอาขันใส่บาตรที่ทำด้วยเงินมามาเป็นหม้อน้ำมนต์ หรือหาแก้วหาถ้วยใส่น้ำชา มาใส่น้ำสำหรับกรวด ย่อมเป็นการไม่ชอบ ไม่สมควรอย่างยิ่งเจ้าภาพที่ดีควรจะเตรียมของไว้ใช้ตามชนิดไว้ให้พร้อม

การไปเผาศพนั้น ทางที่ถูก แขกผู้รับเชิญควรเตรียมดอกไม้ธูปเทียนของตนไปเอง (สมัยนี้ฝ่ายเจ้าภาพให้ความสะดวกจัดไว้ให้พร้อม) ไม่ควรไปคอยรับแจกจากเจ้าภาพ จะเป็นทำนองไปช่วยเจ้าภาพขมาศพ ไม่เป็นการตั้งใจจริงของตน เพราะสมัยนี้เราไม่ได้ไปช่วยเผาศพอย่างแบบโบราณ หรือตามชนบทบางแห่งกันแล้วจึงไม่มีไม้ฟืนไป แต่เราวางธูปเทียนและไม้จันทน์แทนเป็นการขอขมาศพเพื่ออโหสิกรรม ขณะจะวางนั้น ควร

สำรวมใจขออโหสิกรรม ที่หากจะมีการล่วงเกินทั้งส่วนกายวาจาและใจซึ่งกันและกัน ก็ขอให้ยกโทษเลิกแล้วต่อกัน แล้วอุทิศส่วนกุศลของตน ให้ช่วยส่งเสริมวิญญาณของผู้ตายไปสู่สุคติอีกด้วย

อีกอย่าง บรรดาญาติมิตร ลูกหลานเจ้าภาพนั้น เมื่อได้เข้าไปทอดผ้าบังสุกุล หรือถวายไทยธรรมแก่พระสงฆ์ ในขณะที่ศพยังตั้งอยู่นั้น เมื่อถวายเสร็จแล้ว ควรหันไปกราบหรือไหว้ศพอีกครั้งหนึ่ง เป็นการแสดงความเคารพผู้วายชนม์

ปัจจุบันนี้ มักตั้งที่กราบไหว้ไว้ตรงหน้าหีบศพ แต่ที่โต๊ะหมู่บูชาประดิษฐานพระพุทธ กลับไม่มีที่สำหรับกราบ เลยชวนให้ลืมกราบพระพุทธ มุ่งแต่จะกราบศพเท่านั้น ส่วนพระพุทธที่นำมาประดิษฐาน เท่าที่เห็นน้อยคนที่จะกราบนมัสการก่อนเคารพศพ ดูเป็นการเชิญพระพุทธมาตั้งแก้เก้อเท่านั้นเอง ซึ่งไม่น่าจะเป็นความประพฤติของพุทธศาสนิกชนเลย

ในกรณีย์ที่พุทธศาสนิกชน นั่งเก้าอี้รับศีลหรือฟังธรรม เมื่อผู้เป็นประธานในพิธี ทำหน้าที่อาราธนาศีล

ไม่ควรนั่งกับพื้น ควรยืนอาราธนาอยู่เบื้องหน้าอาสน์สงฆ์ หันหลังไปปลายอาสน์สงฆ์ แขกผู้ร่วมงานทั้งหลาย ต่างก็ยืนขึ้นประณมมือ เมื่อประธานนั่งจึงนั่งพร้อมกัน แต่ถ้าจัดแบบนั่งกับพื้น เมื่อประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตน-ไตรอาราธนาศีล ก็ต้องนั่งกับพื้น ให้แขกทุกคนในพิธียกมือประณมพร้อมกัน จะเป็นกิริยาที่ถูกต้องน่าดูมาก

๕ พิธีการทำบุญในงานมงคล หรือ ฺอวมงคล บางประการ

การประเคนของถวายพระ จะให้เข้าใกล้ท่านเพียงไหนจึงจะถูกระเบียบ ยิ่งเป็นผู้หญิงด้วยแล้ว ดูจะเป็นการระวังมาก ชิดเกินไปก็ดูไม่งาม ห่างเกินไปทำให้พระลำบาก จึงใคร่ขอเล่าความเป็นมาของเรื่องนี้พอเป็นสังเขป คือ สมัยพุทธกาล เมื่อยังไม่มีพระพุทธบัญญัติเรื่องการรับประเคนนี้ สงฆ์สาวกทั้งหลาย ต่างก็หยิบอาหารฉันได้เองตามอัธยาสัย ต่อมามีภิกษุบางรูปไปเห็นเครื่องเซ่นตามสถานที่บางแห่ง คิดว่าไม่มีเจ้าของหวงห้าม จึงหยิบฉันตามลำพัง ฝ่ายชาวบ้านเห็นภิกษุหยิบเครื่องเซ่นฉันเอาเอง ก็ติเตียนว่าเป็นกิริยาที่ไม่

เหมาะสม น่าจะให้มีผู้หยิบยื่นให้เสียก่อน เมื่อความเรื่องนี้ทราบถึงพระพุทธองค์ ทรงเห็นจริงตามความติเตียน จึงได้ทรงบัญญัติเป็นสิขาบทว่า "ภิกษุกลืนอาหารที่ไม่มีผู้ให้ คือยังไม่ได้ประเคนก่อน เมื่ออาหารล่วงทวารปากเข้าไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่น้ำสะอาดกับไม้สีฟันเท่านั้น" ดังนั้น อาหารทุกชนิดไม่ว่าหวานหรือคาว ภิกษุจะต้องได้รับประเคนก่อนจึงจะฉันได้

สำหรับวิธีการประเคน หากสิ่งของนั้นไม่ใหญ่ถึงต้องหาม พอยกคนเดียวได้ ให้น้อมตัวเข้าใกล้พระเพียง ๑ ศอก แล้วประเคน ที่ว่านี้สำหรับผู้ชาย หากเป็นผู้หญิง จะไม่ประเคนถึงมือพระ แต่ท่านจะใช้วัตถุอื่นแทนเช่นบาตรหรือผ้ากราบ หญิงวางสิ่งของบนผ้ากราบหรือใส่ในบาตร แต่อย่าอุตริมักง่ายใช้วิธีประเคนโดยจับเพียงริมผ้าปูโต๊ะ ซึ่งจัดอาหารไว้พร้อมบนโต๊ะนั้นโดยถือเสียว่าได้ประเคนอาหารบนโต๊ะนั้นทั้งหมดแล้ว เช่นนี้ผิดลักษณะการประเคน ใช้ไม่ได้ ที่ว่านี้เฉพาะการถวายอาหารเท่านั้น หากเป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่ไม่ใช่อาหารจะประเคนหรือประเคนไม่ถูกลักษณะไปบ้างไม่เป็นไร บาง

รายประเคนแม้กระทั่งกะโถนน้ำหมาก ออกจะหนักมือไปหน่อย ไม่จำเป็น

จะขอย้อนกล่าวถึงการ**กรวดน้ำ** อีกเล็กน้อย เคยเห็นวิธีกรวดน้ำบางหมู่บางคณะ รินน้ำกรวดบนนิ้วมือ หรือใช้นิ้วมือรองน้ำกรวด ดูจะเป็นน้ำกรวดที่ไม่สะอาด ทำเยี่ยงนี้เพียงคนเดียวยังพอทำเนาบางหมู่บางคณะ ช่วยกันหลายคนแหย่ลงไปให้น้ำล้างตั้ง ๕ – ๖ นิ้ว วิธีที่ทำสมควรนั้น ให้ผู้เป็นประธานในงานคนเดียวทำก็พอแล้ว โดยใช้มือขวาจับภาชนะมือเดียว หรือจะประคองสองมือค่อย ๆ รินให้สายน้ำติดต่อเรื่อยลงในภาชนะรองรับ พร้อมกับเพ่งใจจะอุทิศกุศลให้แก่ใครก็สุดแต่จะอุทิศ โดยไม่ต้องถึงประชุมญาติมิตรกลุ้มรุม เกาะหน้าเกาะหลังให้ชุลมุนในการกรวดน้ำดอก ให้ผู้เป็นประธานในงานทำคนเดียวก็พอ นอกนั้นหากจะพลอยอุทิศด้วยบ้าง ก็ใช้วิธีสำรวมใจพลอยอุทิศตามอย่างประธาน โดยไม่ต้องมีน้ำกรวดก็ได้ ภาชนะกรวดน้ำในพิธีนั้นใช้ชุดเดียวก็พอ ไม่ต้องมีถึง ๒–๓ ชุดให้ยุ่งยาก

ว่าถึงเรื่องการทำบุญฉลองอายุ ผู้ทำมักนิยมปล่อยนกปล่อยปลาด้วยเพื่อเป็นกุศลส่งเสริมให้อายุยืนยาว เข้าใจว่าจะนำไปตามธรรมเนียมมากกว่า คงไม่ได้เกิดจากน้ำใสใจจริงเท่าไร อานิสงส์น่าจะน้อยเต็มที เพราะการทำบุญโดยปลดปล่อยชีวิตสัตว์เพียงปีละครั้ง ไม่คุ้มกันเลย เพราะระหว่างที่ยังไม่ได้ทำบุญนั้น เราได้ทำลายชีวิตสัตว์เสียจำนวนมากเอนกอนันต์ แล้วเราจะมาทำบุญแก้ตัวปีละครั้ง รู้สึกว่าจำนวนสัตว์ที่ถูกปลดปล่อย ไม่สมส่วนกับที่ถูกฆ่าถูกทำลายเลย การที่สัตว์ตกอยู่ในที่ใกล้อันตราย เกิดน้ำใจสงสารช่วยขวนขวายให้รอดชีวิต ได้เสมอเป็นนิจ น่าจะเป็นอานิสงส์ต่ออายุให้ยืนยาวมากกว่า

เท่าที่ผู้รวบรวมได้กล่าวมาทั้งหมดนั้น เป็นเพียงข้อสังเกตุเล็กๆน้อยๆ ที่ได้ประสบพบเห็นด้วยตนเองอย่างจำเจ ได้เห็นในสิ่งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องมาพอสมควร ขอท่านผู้อ่านโปรดถือเสียว่า เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจต่อกันและกันเท่านั้น หาได้คิดเป็นวิทยาทานอะไรไม่ และหากข้อเขียนนี้พอจะเกิดประโยชน์

อยู่บ้าง ก็ขออุทิศประโยชน์นั้นให้เป็นอานิสงส์แก่วิญญาณ **คุณแม่คร้าม จันทร์นัส** ผู้ล่วงลับ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพนั้นเถิด

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ประยูร หลังกระทรวงกลาโหม พระนคร
ทองเย็น ปานะดิษฐ ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๕๑๕